

Justitiedepartementet
Enheten för lagstiftning om allmän ordning och
säkerhet
ju.remissvar@regeringskansliet.se
ju.L4@regeringskansliet.se
Ert diariennr: Ju2024/02620

Remissvar avseende Säkerhetsprövningar – nya regler (SOU 2024:88)

Allmänna synpunkter

En generell synpunkt är att det är olyckligt att utredningen inte har fått tillräckligt lång tid på sig och att många frågor därför återstår att utreda. OFR ser med oro på utvecklingen med kortare utredningstider och begränsat med resurser som riskerar att leda till sämre lagstiftningsprodukter. En fråga som är obesvarad är hur de fackliga organisationerna ska kunna tillvarata sina medlemmars rättigheter i det föreslagna systemet.

7.2 Kravet på säkerhetsprövning

Det har inte ingått i utredningens uppdrag att se över säkerhetsskyddslagens regler om vad som avses med säkerhetskänslig verksamhet. OFR har förståelse för att ett försämrat säkerhetsläge kan medföra ökade krav på säkerhetsklassning men bara när det är motiverat. OFRs medlemsförbund ser en utveckling med överanvändning som innebär att alltför många befattningar placeras i säkerhetsklass och på en för hög nivå. Kunskap och kompetens varierar mycket mellan arbetsgivare, inte minst i den kommunala sektorn. Konsekvensen blir att anställda riskerar att förlora sin anställning på godtyckliga grunder. Regelverket skulle behöva bli tydligare, särskilt när det gäller krav på kompetens hos den som utför säkerhetsprövningar

7.5 Vad en grundutredning bör omfatta

OFR tillstyrker att bedömningskriterierna införs i lag men vill framföra följande när det gäller uppräknings av personliga förhållanden som ska ingå i grundutredningen.

De kriterier som föreslås ingå är förhållandevis vaga. Av rättssäkerhetsskäl vore det önskvärt med mer konkreta kriterier för vad som är försvårande respektive förmildrande omständigheter till vägledning för helhetsbedömningen av den som är föremål för säkerhetsprövning. En sådan reglering finns i USA. Även Natos regelverk ger betydligt bättre vägledning.

Som förslaget nu är utformat finns en fortsatt risk för godtyckliga bedömningar, särskilt som det inte föreslås några krav på kompetens för de som genomför utredningarna.

Kriteriet anknytning till utlandet kan användas på ett diskriminerande sätt. Som utredningen framhåller får bedömningen inte göras slentrianmässigt. Offentlig verksamhet riskerar, utöver att diskriminera, gå miste om välbehövlig kompetens.

På samma sätt finns risk för diskriminering när hälsotillstånd och medicinering är faktorer som påverkar bedömningen. Ett minimikrav måste vara att det aktuella sjukdomstillståndet eller medicineringen faktiskt påverkar personens lämplighet. Det ställer stora krav på kunskap hos den som genomför grundutredningen. Alla medicinska tillstånd inverkar inte på en persons pålitlighet. OFRs medlemsförbund har rapporterat att det förekommer att personer med säkerhetsklassade anställningar inte vågar söka hjälp för arbetsrelaterade besvär på grund av rädsla för att inte längre klara säkerhetsprövningen. Det behöver tydliggöras att införandet av bedömningskriterierna inte påverkar arbetsgivarens rehabiliteringsskyldighet.

När det gäller frågan om samarbetsvilja som kriterium ser OFR en risk för att det kan komma att användas mot personer som exempelvis påtalar brister i arbetsmiljön eller andra missförhållanden. Det är av största vikt för offentlig verksamhet och i förlängningen demokratin att offentliganställda vågar framföra legitim kritik.

Förhållandet mellan säkerhetsskyddslagen och diskrimineringslagen respektive visselblåsarlagen behöver förtydligas.

8. Säkerhetsprövningsbeslut

OFR tillstyrker förslaget att säkerhetsprövningsbeslut ska motiveras.

9. Avstängning av statligt anställda

OFR tillstyrker att möjligheten att stänga av statligt anställda regleras i lag men anser att beviskravet *kan antas* som grund för avstängning är för lågt ställt. I äldre kollektivavtalsreglering mellan Arbetsgivarverket och OFR/S,P,O var det tillåtet med avstängning om en arbetstagare *på goda grunder* misstänktes för brottslighet eller annat grovt åsidosättande som kunde föranleda skiljande från anställningen. För att motverka godtycklighet bör motsvarande krav ställas i den föreslagna lagstiftningen. OFR tillstyrker att arbetstagare ska få behålla lön och andra anställningsförmåner under avstängningstiden, att en myndighet ska vara skyldig att underrätta den lokala fackliga organisationen om en avstängning och att den lokala fackliga organisationen ska ha rätt till överläggning.

10. 4 Ska säkerhetsprövningsbeslut få överklagas?

OFR tillstyrker förslaget att införa en överprövningsmöjlighet av säkerhetsprövningsbeslut. Av rättssäkerhetsskäl anser OFR att även andra än arbetstagare ska kunna överklaga säkerhetsprövningsbeslut; exempelvis arbetssökande och kadetter. Tyvärr har utredningen varken haft tid eller resurser att utreda frågan.

10.6 Konsekvenser för arbetsrättsliga tvister

Utredningen gör bedömningen att det inte längre kommer att finnas behov av en indirekt prövning av ett säkerhetsprövningsbeslut i Arbetsdomstolen när överklagandemöjligheten har införts. Det finns emellertid arbetsrättslig lagstiftning som har EU-rättslig grund; exempelvis visselblåsarlagen och diskrimineringslagen. Om en arbetsgivare t ex har använt sig av ett säkerhetsprövningsbeslut för att kunna säga upp en anställd som utnyttjat sin rätt att larma om missförhållanden kommer Arbetsdomstolen även fortsatt att behöva hantera frågan om agerandet strider mot visselblåsarlagen.

11. En ny myndighet för överprövning av säkerhetsprövningsbeslut

OFR förespråkar att besluten prövas av en domstol i stället för en nämnd. Oavsett vilken överklagandeinstans som blir slutresultatet är det av vikt att den har tillräckliga resurser för att kunna pröva överklaganden inom rimlig tid.

11.6.3 Ombud

Frågan om ombud behöver utredas vidare. OFR anser att den som överklagar ett säkerhetsprövningsbeslut ska ha rätt att själv välja ombud. Erfarenheten från OFRs medlemsförbund är att det sällan förekommer uppgifter av den digniteten att det är proportionerligt att bara tillåta särskilt utsedda ombud. Under alla förhållanden är det av stor vikt att den enskilde inte behöver stå för kostnaden för ombud.

Lars Fresker,

Ordförande, Offentliganställdas Förhandlingsråd

Medlemmar i Offentliganställdas Förhandlingsråd (OFR)

Sveriges Lärare, Vision, Vårdförbundet, Fackförbundet ST, Akademikerförbundet SSR, Sveriges läkarförbund, Ledarna, Polisförbundet, Officersförbundet, Försvarsförbundet, TULL-KUST, Förbundet Reservofficerarna och Fackförbundet Scen & Film.

Offentliganställdas Förhandlingsråd (OFR) är en uppdragsstyrd förhandlingsorganisation som samlar tretton fackförbund inom offentlig sektor. Inom OFR samverkar och samarbetar förbunden i gemensamma frågor med ömsesidig respekt samtidigt som de behåller en stark självständighet. Tillsammans skapar vi goda villkor och trygghet som utvecklar offentlig sektor. Våra samverkansområden är pension, försäkring, omställning, arbetsmiljö, lönestatistik och offentlig sektors utveckling. OFRs medlemsförbund representerar tillsammans nära 571 000 medlemmar anställda i kommun, region och stat.